

Utrikesutskottets betänkande

1976/77:13

med anledning av motion om statspension åt f. d. generalkonsuln Gustav Forssius

Motionen

I motionen 1975/76:1141 av herr Hernelius (m) hemställs att riksdagen måtte besluta om statspension åt Gustav Forssius.

Motionären framhåller bl. a. att såväl Forssius' konsulära insatser som hans juridiska rådgivning till svenska myndigheter motiverar statspension åt denne. Beloppet föreslås till 5 000 kr. i månaden jämte änkepension i enlighet därmed.

Bakgrund

Av motionen och av upplysningar som utskottet därutöver inhämtat framgår bl. a. följande.

Förre generalkonsuln Gustav Forssius, som föddes år 1899, var under åren 1927–1970 olönad (dvs. honorär) konsul vid dåvarande generalkonsulatet i Paris (vicekonsul från år 1927, konsuls namn från år 1936, konsul från år 1953, generalkonsuls namn från år 1958 då han övertog konsulatets ledning efter generalkonsul Raoul Nordlings bortgång). Konsulatet i Paris införlivades år 1970 med den svenska ambassaden.

För uppdrag som honorär konsul inom utrikesförvaltningen utgår regelmässigt ingen lön, däremot viss kontorskostnadsersättning samt rätt att uppbära vissa expeditiönsavgifter. Med ställningen som konsul följer normalt även vissa privilegier i det land där konsulatet verkar. Till befattning som svensk honorär konsul kan utses svenska eller utländska personer vilka i regel har sin huvudsyssla och -utkomst som affärsmän, industriidkare, advokater etc. på platsen. Konsulsförordnanden i dessa fall har sålunda karaktären av hedersuppdrag och innebär inte anställning eller tjänst i vedertagen mening, något som även återspeglas i beteckningen olönad eller honorär konsul.

Huvudregeln innebär således att uppdraget varken är avlönat eller arvoderat. I Forssius' fall har av särskilda skäl vissa avsteg gjorts från denna regel. Sålunda beviljades Forssius under tiden för andra världskriget, då de utländska beskickningarna nödgades utrymma Paris och flytta till Vichy, tillfälligt vissa månatliga arvoden på grund av den exceptionellt stora arbetsbelastning som då föll på Pariskonsulatet. Sedan år 1953 har Forssius vidare – utöver sitt konsulsuppdrag – anlitats som juridisk rådgivare till den svenska ambassaden i Paris och härför tillerkänts vissa arvoden. För

konsultuppdrag i samband med statens fastighetsförvärv, m. m. i Frankrike har Forssius från år 1971 även uppburit vissa arvoden från byggnadsstyrelsen. De båda nyssnämnda uppdragen kvarstår alltjämt. Inget av ifrågasvarande arvoden har emellertid varit förenat med någon pensionsutfästelse från statens sida.

Utöver sina åligganden som konsul har Forssius även deltagit i, och i stor utsträckning tagit initiativ till, ett flertal av de förhandlingar om mellanstatliga avtal på det rättsliga planet som förts med Frankrike och vissa andra länder, bl. a. avseende dubbelbeskattning och rättshjälp i civil- och brottmål. För dessa uppdrag synes Forssius inte eller endast i ringa mån ha gottgjorts.

Forssius har beräknat att han under de närmare femtio år som han hittills anlitats av svenska staten för konsulära och andra uppdrag ägnat minst hälften av sin arbetstid åt sådana uppgifter. Han uppger sig vidare ha fått vidkännas vissa personliga utgifter för konsulatskostnadernas täckande.

I övrigt har Forssius ägnat sig åt privat juridisk verksamhet i Paris, bl. a. som ombud för och konsult åt svenska exportföretag.

Från ett av dessa företag uppbär Forssius sedan någon tid en indexreglerad årspension som f. n. uppgår till 29 500 kr. Vidare har ett antal svenska företag sedan år 1974 som erkänsla för Forssius' insatser till den svenska företagsamhetens fromma ställt en bostadsvåning i Paris till makarna Forssius' förfogande på livstid. Till våningens köpeskilling fick Forssius dock själv bidra med viss del liksom han får svara för löpande kostnader (ca 12 000 kr. per år).

Utöver den nämnda pensionen uppbär Forssius en årspension om drygt 4 000 kr. i egenskap av f. d. reservofficer samt en ordenspension om 750 kr. per år.

Utskottet

De arvoden och kostnadsersättningar som genom åren uppburits av Forssius från statens sida i samband med dennes konsulsbefattning eller hans speciella uppdrag vid sidan därav har, som ovan nämnts, i intet fall varit pensionsgrundande enligt statens tjänstepensionsreglemente. Detta gäller för övrigt generellt om de ersättningar som tillerkänns de till utrikesförvaltningen knutna honorära eller olönade konsulerna.

Utskottet ifrågasätter ingen ändring av nyssnämnda regel. Den synes rimlig och skäligen mot bakgrunden att det i fråga om honorärkonsuler inte föreligger något anställningsförhållande i gängse bemärkelse gentemot staten som uppdragsgivare. Uppdrag som honorärkonsul utgör i vanliga fall en bisyssla och är inte avsett att ge sin innehavare huvudsaklig utkomst.

I fråga om Forssius har utskottet emellertid funnit speciella omständigheter föreligga vilka sammantagna konstituerar ett särfall, som i hög grad avviker från vad som vanligen gäller olönade konsulerna.

Sålunda har Forssius uppenbarligen använt en mycket betydande del både av sin yrkesverksamma tid och av det tiotal år som gått sedan han inträdde i normal pensionsålder åt uppdrag för den svenska statens räkning. Han har därvid utnyttjats – icke minst som juridisk rådgivare och förhandlare – i en utsträckning som får anses gå långt utöver vad som normalt åvilar eller förväntas av en olönad konsul. Det har vidare från flera håll vitsordats att Forssius genom sina insatser vid sidan av konsulsbefattningen gjort den svenska staten utomordentligt stora tjänster.

Med hänsyn till Forssius' omfattande och förtjänstfulla insatser vid sidan av sina konsulsåligganden kan det således finnas skäl överväga statliga pensionsförmåner till Forssius och hans maka. Frågan bör alltså prövas i positiv anda. Utskottet anser emellertid att det bör ankomma på regeringen att företa en sådan närmare prövning, varvid förutsätts att alla omständigheter i fallet liksom hittillsvarande praxis vid beviljande av s. k. honnörspensioner beaktas. Det torde också lå ankomma på regeringen att fastställa storleken av de eventuella pensionsförmåner som i detta fall må bedömas skäligen.

Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen till känna denna utskottets uppfattning och hemställer

att riksdagen, med anledning av motionen 1975/76:1141, ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 7 december 1976

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herr Hernelius (m), fru Lewén-Eliasson (s), herr Adamsson (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Palm (s), Åberg (fp), Göransson (s), fru Jonäng (c), herr Hellström (s), fru Sundberg (m), herrar Ericson i Örebro (s), Korpås (c), fru Sigurdsen (s), herrar Wirmark (fp) och Örjes (c).

